

ШЫН

1969 ч.

ИЮНЬ

3

ВТОРНИК
№ 127 (7973).

Өртөө 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

ПАРТИЯ БӨЛҮКТЕРИ

Партияның бүгү амыдыралы, оң чедишикинери болгаш четпестери, бистери өртүп база хомудулап турар бүгү чүүлдер партия эге организацияларының ажил-чорудула-зынга илереп база аңаа хамаарылгалыг болуп турар. Аңаа кижилериниң характериниң тус-тус онзагый чүүлдерин, олар-ның хергелерин, негедделерин, ажил-херекти билерин шын барымдаалар көрүп турар. Партия эге организацияларының, оң бөлүктөрүнүн амыдыралы хей талалы болгаш нарын-ында, Партия бөлүктөрүнүн калбак четилери партияның политиказын амыдыралга боттандырып, коммунисттерин кижиздиргенин шийитпирлиг ролду ойнап, масса-биле партия-нын сыры харылзаштырып турар.

Будурулгенин шийитпирлиг участоктары болур бригадалар-да, фермаларда, оон-даа еске черлерде партия бөлүктөрүн тургузган. Олар партияның директиваларын боттандырып, аңаа кол даяныр күш болуп турар. Оларның кол сорулгазы — массанын организашчылары болуп, бүгү-ле мурнак дур-жуганын непередери болгаш чоңуң күш-ажылчы идеп-ийин бүгү тала-биле дөткөмүр болур.

«Сүт-Хөл» совхозта нийтизи-биле 15 партия бөлүк тур-гускан. Бора-Тайга салбырының партия эге организациязы партбөлүктөргө удурулганын экинчиктен. Манчүренте койму бригадда эш С. Ашан уурун партия бөлүккө дөт ком-мунист бактап турар. Ол бөлүк партиянын салдары бүгү хойжуларга чедирер дээр азын амылдары чорудуп келген. Ында коммунист буруз партияны даялгалыг. Бөлүктүң ху-ралына эш чугула айтырылганын чугаалап турар. Бри-гаданың сорулгазына дүштүр организашчы болгаш поли-тикасыны амылдары коммунисттер чорудуп турар. Хойнуң чайгы олардыгыны, дүк кыргылазы, калжыларны, мал-чыныларны бажычыларын септээр, мал чечин бөлүктөрү дээр ышкы чугула айтырылганы партия бөлүкчү ху-ралына чугаалашкан. Ленинчи юбилейни төлөтүп уткуурунга колдетишип улап баштаарында бөлүктүн коммунисттери үл-гөр-кичизин көргүзүп, мурнуку одуруга турар. Коммунисттер амылдары чорударда ында комсомолчуларның болгаш еске-даа активтериниң күжүн шын тургузуп, аларга даянып турар.

Сезоннуң амылдар үзүндө тур партия бөлүктөрүн тургу-зуп, оларны даямчыштыр коммунисттерин азынгардык ролун көрдүрерин дыка хей партия организашчылары чедип алган. Республиккада тараалаң «Тилекеге» совхозта партком (секре-тарий М. Дамдын) часын хову амылдарын чедишикин чор-удары ында амыл-ишчилериниң ортузунга организаш-масса-лыг амылдар улуг хамаарынын көргөш, хову-трактор бри-гадаларында партия бөлүктөрүн тургускан. № 8 хову-трактор бригадасында партия бөлүк (партгруппа С. Семис-оол) ме-ханизаторлар ортузунга масса-политиктиг амылдар эге ор-ганизашчыларын үчүлдөп, тараа культулаларының тарыл-ганын бригада мурнак дооскан.

Ынчалза-даа бо чугула кампанияның үзүндө чамдын партия организашчылары ында бөлүктөрүн тургузганын органи-зашташкан. Каз-Хем районун «Ызыл туң» совхозунда (секретарий Н. Якименко), «Ленинчи орук» колхозта (секрета-рий О. Насып-оол) тарылга үзүндө партия бөлүктөрүн чет-челдериниң аргалары бар турбун, ында бөлүктөрүн тур-гускан. Чайгаллашканын, мал чечин бөлүктөрүнүн үз-үзүндө коммунисттерин күжүн таарыштыр тургузуп, болдунар черлерге партия бөлүктөрүн тургузар херек.

Партия бөлүктөрүнүн амылдары онзагайы чүдөл дизе, олар эки-не оперативтиг, массага чоок болганындан брига-далар, участоктарда, фермаларда ажил-ишчилерге партияны салдарын доттаамал чедирер аргалы болуп. Оларның мур-нуку салдарын сорулгаары көчүп тодогый болуп. Ажил-херекти шудургу шийитпирлеринге, кижилериниң дуржула-зын, билгин чөптүг амылдарына эпиг байдала турар. Кызыл аэропортунда партия бөлүктөрүнүн амылы эки. Олар В. И. Ленинниң төртүтүнгөн хунунден бээр 100 чыл болу-рунга уткуштур социалисттик чарышты амасторлар ортузунга калбарып, будурулгеге чаз чүүлдерин непередери, күш-ажылдың сагылга-чуруун бажылаар, инженер-техниктиг амылдарының бот-харысгалыгын бейдер талазы-биле дээштик амылдары чорудуп турар. Партгруппага эштер А. Шукратов, А. Епифанов, П. Сафонов олар тус-тус чорудар амылдарын планкап, оң күсүлдөзүн чедип ап турар.

Партия бөлүктөрүнүн масса ортузунга ажил чорударына улуг арга-дуржулгалыг апарган. Ынчалза-дан амылдардың улам бурунгаар хөгжүп олурары-биле чегерлештир амылды улам сайзыраңгайыдары партия организашчыларындан, ылаңгыа шийитпирлиг участоктарда турар оң бөлүктөрүнден негеттирер. Амыг экономикалык реформаның үзүндө амыл-дала чаз чүүлдер болганчак-ла көдүрүп турар. Будурулге-ниң бүгү-ле эволюциянын, агрардыктын будурулчулугу чо-руун, продукциянык шынырын бейдерин, күш-ажылдың бе-дик сагылга-чуруун шыңгыы сагычыры, дери-херекселге намын чорукту, моралдык, материалдыг идиг берилишиниң чеп амылдарын ол бөлүктөр чедип алыр үчүлдүгү.

Мурнуку одуруга туржуп турар бо партия бөлүктөрүн чогуур дузанын партиянын, райкомдарың талазындан че-дирип, партгруппага эштер секинарын эрттирер, дуржула-ларын солшутуруп, политиктиг болгаш экономикалык айты-рыларга лекцияны номчуру чугула. Партия бөлүктөрүн-ге кичизингени болгаш дузаны күшүлдирген тудум, оларын ажил-чорудулазы улам идепкейжири болгаш үр-үчүлдүгү болуп.

Совет Тываның олар чүүл шыгжамыры

Кызыл. Каз-Хемини хө-мүр-лаш разрезинде черини кырында калытарын аштап арылган турар. Ында ажил-лап турар Николай Ан-драновичи урунган брига-да май 31-ге бир миллион кубометр бой-буракты ужу-ган. Чыла 500 тонна хө-мүр-лаш бээр бо разрез Улуг-Хем бассейнинде олар чүзү тывыжынын ийги будурул-ган болур. Тыванын топ рай-онунда чыдып турар бо шыг-жам республиканын чөөн та-лаксы райондарының энергетика болгаш үлөтүр базазына сайзырадырыга улуг ужу-дузалыг.

Хөмүр-лаштын мында кур-лавыры он миллион тонна чедип турарын Тыванын ком-плектин геология экспедиция-зынын ажилдакчылары ды-наткан. Чамдык черлерде хө-мүр-лаш ханы эвес чыдып турар, ыччангаш ону казары белек болуп. Оң 60 хире туузу докстары шынарлыг. Чаз разрез кезир чылын ажилдап кирер. Ынчалза-даа баштайгы хөмүр-лашты бо чылын дөрткү кварталында казы тызырын дагжылар ху-лөткөн. Каз-Хемини хөмүр-лаш разрезиниң продукция-нын бот-үзүн шакта аргазы-биле тыыштан ийи катан-чык болур.

Чурукта: Кызылдың алды заводунун мурнак ажилчыны Ховалыг Увак. Ол идиктер кылырынга хергелээр дүк аймаан эки шынарлыг бөлүктөрүн-ге мергелээ. Оң хойдуң бөлүктөрдө бүгү бедик шынарлыг-биле онзаланып турар.
О. ОХЕМЧИКИН фотоу.

Комиссияның хуралы

Бойдустун элек чүүлдер оң байлалары камгалаар-ында болгаш оң бээр улуг кечик, бедиктерин угазыла-дыг ажилдарындан шутт ха-маарык. Оң ужурунда РСФСР-ниң Дээди Советиниң Бойдусту камгалаар талаа-зын комиссианың кезигү-верин браконьер-биле дем-селди күшүлдирер дугайында айтырыгы коотка чаз чуга-алап турар тезинде бойдус-ту камгалаарын сонуургалдыг болгаш шыңгыы көргөн.

Совет чылдарын дургу-зунда РСФСР-ге балык кур-ла-вырларын болгаш андары камгалаарында, өстүрерин кичизингени күшүлдирериниң савал бергенер демделгэн. Балыкты тудурун болгаш андарын, куштарын андары-нын өртөмгө үлдөткөндөгү чорудурун боттандырган. Рес-публиккада куррунча андар азыраар дөрт чаз ажил че-рлерин организааштан болгаш оларда ап күшүп курла-вын элээр өскөн. Ын үчүлдүгү-нөң, балыкты камгалаары ол-дүк болгаш дөртүгүл чөткүк апарыны тывыжынык шы-ңгыы камгалаары системасын чоруткан.

Аң болгаш балык кур-ла-вырларын камгалаарында хөй-ниитиниң калбаа-биле кырыш-тыр.

Шаңнал-макталдыг

★ «КУШ-АЖЫЛДЫҢ ХОС-ТУУ» совхозтун механизатор-лары 2900 гектар тараа бол-гаш тараа-бык культулары-ның чыгарылганын май 25-те чедип доосканнар.

Түндүк үндүргөш, тарыл-га үзүндө эрес-шудуруга ажил-лап, ажил нормазы эки шы-нарлыг, ажил күсүлдү тур-ган мурнак механизаторлар-ны 3-тен 20 рубль чедир ша-наан. Шаңналга кирген ме-ханизаторлар оң ажил.

Механизаторлар амыг үе-де кукуруза, тарымал тоорук, чамгыс чыдыг ситенер та-рылганын чорудуп турар. Со-вхозта сугарылга амылдар ба-зуузелде чөк чоруп турар.

А. ЧУДУМ-ОЛ.

Композиторларның конференциясы

Дүүн, Кызылга Тыванын профессионал болгаш бот-ты-мынгар композиторларын-нын ийги республика конфе-ренцияны ажиттыган.

Конференцияны Тыва АССР-ниң культура министр М. С. Хомушкуну ботун эге ола-биле ажитташ, конфе-ренцияны кырыкчылдарыга байыр чедирген.

«Музыка уран түзү В. И. Ленинниң төртүтүнгөндө бээр 100 чылынга болгаш Совет Тываның 25 чыл оюнга» деп планкетка композиция А. Б. Чырал-оол кылган.

Оң соода композитор Д. Кенденбил «Бот-тымынгар композиторларын мур чогала-дылазын деп эдериниң элет-кеди кылган. Ол ышкыш Тыванын бот-тымынгар композиторларын чогалады-лазын дугайын бот-тымынгар композиторлар-хөгжүмчү Д. С. Л. Бухтев биле А. С. Та-нов олар чугаалаан.

Конференцияны амылдары хөгжүмчүлөр, артистер, чо-гаалчылар, культураның ар-ган чүүлүгү еске-даа ажил-дакчылары база киришкен.

РСФСР-ниң Композиторлар эвлекенин баштаар чарынык төлөзүн, Бурят АССР-нин уран чүүлүнүң алдарык ажилдак-чы композитор Л. И. Ира-дзевит конференцияны эрт-тиржири-биле чедип келген. Ол моон мурнууда Тыва рес-публикага элээр каш чыл-дарда ажилдап, Тыванын му-зыка культураны хөгжү-дөргө ботунун үлүг-туузуң кириштирген. «Тулукчулук-те», «Чыла шаар», «Алтың шери» болгаш еске-даа чо-га билингир эки мурларын чогааткан.

Дүүн бот-тымынгар композиторлар-биле тускай секи-нар кичээди эрттирген. Кон-ференция чоюкку хунярге чедир ботунун амылдар үр-гүлдүлээр.

А. ЧУДУМ-ОЛ.

Экзаменер чоруп тур

Чай- чырык туңгун, чечектешиш-кин, өөрүшкү, төлөлдүн үеи. Оң а-зында чайы туңгун ажил-ишчи көдү-рүшкүлүгү үеи, шак-ла мичан бистиң урууларымыстың шылаалады база эге-лээр. Бүгү-ле өөренип өрткенин, шың-гидип билип аламын туңгун үе ол. Экза-менер болза школа, башкылар кол-лективиниң чорудуп келген амылдары шы-лаалам бооп турар.

Тыванын школаларында доозарын-нын экзаменин июнь 2-де эгелээр. 8 болгаш 10 классчылар армы шык кет-кишкен, доозарында чектерин туту-лапкан чедип кээп, баштайгы экзамени-ре киришкен.

Кымылдың № 7 школаның доозучу-ларындан аңыда 5, 6, 7, 9 класстар май-нын соолу ийи түнүдө шенелде экза-менерни дужаган. Украинаның болгаш Грузияны школаларының үлгери-биле 5-ки класска географияны, даштык ды-ды, төвүгү, 6-зы класска — орус ды-ла (аас-биле) база геометрия, 7-ки класска — физиканы, 9-ку класска — химияны ду-жаган. Умрыдышкын министрствозун эгелешкиниң дөткөз болгаш кезир чы-лын 9-ку класска шийип аламын дужаар үш өртөмгө экзаменин дужаар.

ЧУРУКТА: № 7 школаның чедип келгени физика экзаменер чоруп тур. Сөзү болгаш фотоу Е. ЧУРКИНИН.

ЧЕЧЕКТЕЛГЕН РАНЕТКА

Хун таңгы-ла дээш, чымылдың шовун турар. Чы-мылдың хемчегестен сугунуң бир дески шаалаан дажык шыналы, ызың сырын уруп каап турар. Сохотуңуң ногаа шовунда ажил кидип турун. Помидор өстүрериниң чугула-топшунда үндүргөн, даш-тын хун кара чымылдың ту-рар тускай онгарларда тара-ды тарып олуртуп турар. Хер-из экиннин амылдары чаз-гыс бажычыткан. Ногаа бри-гаданың «шот-корттир» амы-лында. Шааа чолжык-зыр амыл, дозурун карак-тарым, хулуумурун шырай-дыг, амыл кичи стоода би-житкенер олур. Бригадир Сат Эртнениң Көмбү-биле алаа чугаалажы бердүүс.

— Ногаа аймаан олуртуп эгелей бердүүс — деп, ол биске чугаалажы — Арбушту 5 гага, капустаны 5 гага чаш-тырдымы. Помидорну 2, огу-речти база 2 гага олуртуп бис. Ногаан согуна шакта-ла үлгүн, ону кескеш, дужаан эгелей бердүүс.

— А картофады каш гек-тарга олуртуп сизер? — Ону 40 гектарга олуртуп бис.

Совхоз бо чазын ногаа бри-гаданың бир чаз тракторну, ногаа чаштырар СОИ 2.50 деп селканын бажыткан. Брига-да шунту 11 кичи амыл-дап турар. Картофады бол-гаш еске-даа ногааларын чү-ле сугаттыг чеге тарымар. Бүгү молду чакы суг-биле мык синир сугаргын алган. 600 тонна электи эккен төк-кен. А чайгы үеде минерал-дыг чөмшүндүгелер-биле га-чеге 6 центнер оңаажыр кымылдар 3 катан чөмшүткөн. Ногаажылар 40 га карто-фады май 30-дө эгелен тус-

рунга болгаш Совет Тыванын 25 чылынга төлөткөн бекем-биле ужуражыр дээр, күж-нишкенин ажилдап турар болгаш беш чыл плананың дөрткү чымылда 480 тонна картофады, 22 тонна капуста-ны, 15 тонна помидорну, 36 тонна арбушту дужаап, нитрат-биле 45 мун азын рубльдиң оругазын совхозка кырып хулааган. Бар бол-дунар аргаларын болгаш кур-ла-вырларын салып көргөш, мынар шийитпирээм бис. Ол биске чүк четтирер, чайгы үеде ногаа шовуну сугаргыларын чорудар, немсе-де чегерилгени кымыл бис.

— Совхоз ногаа айма-биле кайы черлерин хандырып турармыз? — Бистин «Чырал-Бажы» совхоз болуңга өстүргөн но-гаа айма-биле республика-нын бир индустриалдыг төвү болур амык Ак-Дондук хо-орайны болгаш чогууда Ча-даана хоорайны хандырып турар. Ону өрткөн чылдардан бээр-ле мынар кымыл келген. А бо чылын совхоз ол че-рлер-биле керээ-дуржулганын шакта-ла чарып алган ажил-дап турар — деп, алдан со-олуңе бригадир чугаалаан.

Чечектелин турар ранетка-лар ак-чайт аларган. Ында ажилдаан кижилерге көөрт-тинген чүе дер, чымчак сал-гына будуктарың сагалана-дыр чайган каап тур. Ары-чигаринг чазгай чыт агарже тарап чоруп турар. Ботунуң күш-ажылдың үр-үчүлдүгү-ге сеткил алган кижилер чечектелин салты чоругар-биле көрүп, улам-на сорук кырышкыны ажилдап тур-лар.

К. АРАКЧАА.

ЧААГАЙЖЫДЫЛГА — НИИТИНИН ХЕРЭЭ

ЧАДААНА КӨДЭЭ СОВЕДИ

Чөөн-Хемчик районун Ча-даана көдээ Совединиң ажил-чы чондары бо чазын чазгай-жыдылга талазы-биле элээр амылдарын кылган. «Исра» көдээ ажил-агый арте-лини экономикамы көдүрүп турары-биле артелиниң төвү — Бажык-Алаак сугура чаз ту-дугларын, чаагайжыдылга болгаш ногаанчыдылганы док-таамал чорудары негеттирер келген. Көдээ Советтин күс-көмү, чаагайжыдылга, тудуг талазы-биле доктаамал ком-иссия болгаш депутаттар суур чаагайжыдылганың ажил-чы чонуну организааштан тур-ар.

Чурттакчылар болгаш албай черлериниң коллективтери бо чазын 1617 дөт жылын, хей чазын үчүштү тарып олур-ган, ам чечен тарымынга бөлөктөлдү чорудуп турар. Бөлүктөр комитеттериниң дар-галарын болгаш депутат-тарының удурулганы-биле суг-гарыла база эки организа-штыткан. Квартал комитет-териниң даргалары Монгуш Амаа, Иргит Эртнениң, Зоя Балдан олар чурттакчыларын ногаанчыдылгага хаара ту-дуп, тарымал турар квартал-дарында дык хей жышты болгаш чадан үнүштөрүн олурткан. Колхозтун база

албай черлериниң күжү-биле бо чазын суурда үш көвүртү-пү кылган.

Бажык-Алаактың чурттак-чылары боттарының чурттага байкыларын, девишээрин арыг-сылыг тургузар, ногаан-чылар талазы-биле улуг ажил-дарын кылып турар. Бажык-варынның чазында мыштарын тарып алган. Оларын үргүлчү ажаап, сугарып турар чур-такчылар хей. Чечек тарылга-ны соолуг чылдарда чамдык өрөгелер доктаамал чорудуп келген.

Ынчалза-даа чамдык чурттак-чылар болгаш квартал коми-теттери чаагайжыдылгага ки-ришпейн турар. Квартал комитеттериниң даргалары Алексей Ховалыг, Хомушкун Көкүр-оол, Монгуш Алай-оол чаагайжыдылга ажилдыне чурттакчыларын өилдедери келген-биле ол кварталдарда олурткан үш ховар, мурну-да чылдарда олурткан мыш-тары кымыл курган турар. Квартал комитеттериниң ажил-чорудулазын удуруп баштаар, чаагайжыдылгага чурттакчыларын, коллектив-тери кириштерер талазы-биле Советтин доктаамал ком-иссиязы, депутаттары кич-изгей салыры чугула.

Суур чаагайжыдылганын талазы-биле Чадаана көдээ Советтин ажилчы чондары-ның алган хулаагезин күс-

дир дээр организаштыг ажил-ды ам-даа экинчиде чугу-ла.

М. БАРИНДАА.

АК-ТУРУГ

Улуг-Хем районда «УТКА 25 чымы» совхозтун Ак-Тур-гас башында тудукту бригаданы столованниң болгаш урулгар-дын ажил-саядыны камгала-сетпелгенин шалыктын чорут-кан. Бажынарарын эри пек-каларын солуп, чаарты кыл-ган, шутукурамын сөткөн чо-гулаш, чугулай, будаан. Чамгы үеде, чөм кымыр се-рини тускай черин туткан дерезон. Ясли-садтын өрөздө-рин, азын шөвөгүн кылган, стол, сандаларын будуп чаарткан, бичи, чаштарга болгаш ажилдакчыларын ажилдаарына таарымчалыг байдал тургустууган.

Ниятинга чөмөнчөлө чө-рүп, урулгар албай черин сөт-көн кымыр ажилды тудукту бригаданын, бригадир ком-мунист Куулар Маппалдыр эки организаашта. Шөвөгел-чи хөрдөкшөрүнүн аянозу улуг ажилды будурган. Шүк-лаара, будула болгаш чугай-лар ажилды аяно кезигү-нери чоруткан. Шөвөгелчи хөрдөкшөрүнүн ортузунда со-циалисттик чарыкша Д. Херел, Д. Лас, С. Куулар, С. Серен-маа олар тилекти болган. Ясли-садтын, столованниң клубтө доозарында 127 дөт үнүш олурткан, оларын хөй

кызыл ажилды бедик-биле үлөткөн, оларга четтиргенин илергелээр. Коллективтин кезигү-нерин тудуктуларын кылган ажилын хулааган амыл, ногаанчыдылганы чоруткан. Столованың ажил-саяды де-вишээрин арылган аштааш, ясли-буру үнүштөрүн тарып олурткан.

Д. ШЫНАРАП.

ЭЛЕГЕС КӨДЭЭ СОВЕДИ

Танды районун Элегес ко-дээ Соведи суур чаагайжы-дылганын дугайында ай-тырыш сессияга чугаала-жып көргөш, ногаанчыдылга талазы-биле бо чылын чорудар кечектерин, тозараткан. Соода эрткенден бээр ай ажа-берген, кандыг ажил кылды-ганын кымыл-биле чөмүк-чуларга таарыштырар бода-дым.

Совхозтун төвүгө чакы но-гаанчыдылга 1200 аям-бурун илтигерин тарым турган. Ам 800 дөт олурткан. Кол-хоз ажилдакчылары хей-терек олаа болгаш кап аймаан тарып олурткан, камгала ка-жааларын, тарымчыны туг-кап болган, эриг херим, ка-жааларын сөткөн кылган. Ле-нин күжүмчүлүгү болгаш клубтө доозарында 127 дөт үнүш олурткан, оларын хөй

ажыг дөс үнүш тарытты-май барган. Элегес суурун амылдарында чурттакчылар бажынарарын чамыда мыш олуртпанын, девишээрин арыл-лап аштайын турда, көдээ Со-веттин күсүкөмү болгаш док-таамал комиссияны шийитпир-лиг хемте албайн кеткен. Суурун арыг-шөвөгү тургуза-рынга медийшкы ажилдакчы-лары роль ойнайын турар. Чөмдык чурттакчыларын кымыл богу ам-даа оваланы берген чытышаан. Рабкооп-тун болгаш дымшанымга па-рыгынын девишээрлеринде бок — аштаттынмаан. Суурун арыг-шөвөгү тургузар, ногаан-чылар дугайында көдээ Со-веттин сессиямын шот-пир кочкап күсүкөттирил келген.

Чурттакчылы черлерин арыг-сылыг тургузарына, но-гаанчыдылганы квартал, ку-думу комитеттери улуг рол-ду ойнап турар. Хөй-ниитинг чугула организааштан квар-тал, кудуму комитеттери Советтин күсүкөмү, депутат-тар ам-даа чөткө тургушаан. Советтин организаш-массалыг ажилды иденкейиткен, суурларын ногаанчымын, арыг-шөвөгү тургузар ажил-чы чонун калыкшымынга улуг ужу-дузалыг.

Х. КУУЛАР.

ХОВУ-АКСЫНЫН МУРНАКЧЫЛАРЫ

Совет Эвелелинде уруг тудугларын бирээни «Тыва кобальт» комбинаттың тудуучу мурнакчылар хой. Олардың бирээниге крановщик Васильев Яковлевич Лихицкий санадып турар.

ЧУГУРКА: В. ЛИХИЦКИЙ.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОСУ.

«Тыва кобальт» комбинаттың тудуучу Любовь Соудина баштап ишкерлеринде бригаданы бодуучу ажал-херектери-биле алдаржып турар. Аныктарың ол коллектив плангы оналгаларын ай санында улам ажыра күүседип, дагынган ажырын бекдик шынарыг кылып турар.

Ылаңгыя школадан чоокта чаа келген, күш-ажылы амыдыралын аяда эгелдеп Намырай Дегермаа (устунде чурукта) биле Наташа Ном-Сюрюк оша эки ажалдап турарлар.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОСУ.

ШЫН

Эт будурерин көвүдедил!

ЧАЙГЫ СЕМИРТИЛГЕ

В. И. Лениннің төрүтүнгөн хунуңден бээр чүс чыл болурунга телептик ужурамыр дээр бугу улусчу шимчээш-кинниң шиптирлиг чылынга киришкен. Республиканың көдөз ажил-агыйының амыл-данчылары 1969 чылда көдөз ажил-агый продуктуларын будурерин болгаш күрүнеге садарын көвүдедири талазы-биле бедиткен хуызгелерин алган. Оң иштинде эт будурерин көвүдедири бир чугула чери ээлер.

1969 чылда республиканың колхозтары, совхозтары 24,2 муң тонна этти күрүнеге садар ужурулг. Оң аңгыда, социалисттик хуызгелге ёзуугар планга немештир 800 тонна этти күрүнеге садар. Бо сорулганы күүседир-биле 25 муң амыг баш мыйыстыг боа малды. 293 муң хой, өшкүнү, 10 муң хаваны азырап болгаш олардып семиртири көрдүнгөн. Мыйыстыг боа мал будурунун ортуман дириг деңизин 300 кг, хойнуң 43 кг чедирер. Бо хуызгелерин күүседир болза, күрүнеге эт садар онаалда чүгле күүсеттинер эвес, харын ажыр күүсеттинер ужурулг.

Эт будурерин көвүдедири талазы-биле эт чугула хемчеглериниң бирээни болза чайгы уде малды олардып семиртири болур. Республиканың бойдус байдалдарын алырга, мал ажилының продуктуларын будурери чайгы болгаш кыска уелерде олардыкы шын негизин ошун шын амыгларын организастарындан кол хамарыыр.

Республикага малды ыңдыг

одаларга ажаап надарары майдан сентябрының төңчүгө чедир үгүлүчүлээр. Колхозтар, совхозтар чыл бүрүдө фермаларга саар судунуң 70—80 хуузуң, малдың немелде деңизиниң 70 амыг хуузуң үстүндө айтыккан удеде турар. Чайгы уде мал ажилының продуктуларын будурериниң бот-үнези кышкы үениңден 2-3 катап чикки болур.

Одарың ногаан өт-сигени болза: бирээде, эң чикки өртөктүг чөм болур болгаш одаладышкын үзүндө мал ону улуг күш үндүрбей амыглар; ийде, ыңдыг чөмнүң хоолулуг талазы онза эки болгаш малдың организминге белен шингээчел будумелдерлиг болур.

Бугу чүзүн малдар чайгы уде дүргөн семиртири, хонукта деңзи немелдези, сүт саалдазы бедир, анык малдар эки доругуп өзөр деп чүвени бугу малчынар билер. Ыңдыг болганда, чайгы удеде сүткүр болгаш эттир угла-нышкынының форма бүрүзүңгө, хойжу бригада бүрүзүңгө, тус-тус малчынар бүрүзүңгө малдың продуктулуун бедирер, баш санын хоратпас талазы-биле эң дээр түңнелдерин чедип алыр ужурулг бис.

Чайгы уде чамдыкта, ылаңгыя каңдашкын болганда, одаларың өт-сигени кадып

саргара бээр. Ыңдыг удеде мыйыстыг боа малга болгаш хойга одаладыры-биле чергелештир холуксаалыг азы еске-даа концентрат чөмнөрнөмөй бээр чугула. Мону ёзу ба-рымдалавайн, хун-дунде эки деңзи немелдезин алыр кыл-дыр арбыдадыр бээр ужурулг.

Ыңдыг турбуме республиканың ажил-агыйларының кол нуруузу малды чангыс одаладышкын-биле семиртиринче кичээңей салгаш, эки түңнелдер чедип албайн турар. 1968 чылда колхозтарныкы болгаш совхозтарныкы күрүнеге саткан мыйыстыг боа мал-дының чүгө 29 хуузу, хой биле өшкүнү 24 хуузу эңки күштүг болган. Оң иштинде мыйыстыг боа малдың 10 хуузу, хой биле өшкүнү 12 хуузу арган болган, а арткан ортуман күштүг деп саткан.

Колхозтар болгаш совхозтар күрүнеге арган малды сатканының түңнелдерин 3950 муң рублдан эрткен чылын чедир албааннар. Бо дээрге ажил-агыйларга-даа, күрүнеге-даа материал талазы-биле улуг карама-дыр.

Одаладышкын-биле немелде чөмөгилерин дүүштүг чорудуп тургаш, мал семир-тилгезин эки организастаан ажил-агыйлар эки түңнелдер-лиг болуулар. Чинжэ, 1968 чылда «УТНА 25 чылы» сов-

хозга үш кодан 320 баш ша-рымжыктарныкы 94 хуузу тер-кин, чүгө 6 хуузу ортуман күштүг болган. Баш бүрүзүңгө ортуман дириг деңзи 360 кг четкен. Ыңчангаш ук ажил-агый эт сатканындан орулга-лык болган. «Бек» совхозга саткан мыйыстыг боа мал-дык ортуман дириг деңзизи 421 кг болган. 578 баш боа малдың 380-ни тергикн күш-түг деп саткан. Бо ажил-агый элээн каш чылдарың иштинде мал семиртилгезин эки чорудуп турар.

Концентраттар-биле чөмөгилерин чорутканының түңнел-линде мыйыстыг боа малдың ортуман дириг деңзизи «Кен-Тей» совхозга 447 кг, «Ме-мегегей» 357 кг, «Бурунгаар-га» 341 кг, «Тийелгеге» 325 кг, «Улуг-Хаяга» 318 кг, «Элегесне» 321 кг болуулар. Ыңчаарга бо көргүзүг республи-кага инициализи-биле 284 кг, оң иштинде Бай-Тайга, Бөрү, Чөм-Чемчин, Эркин, Тес-Хем районнарга оон-даа куду бол-ган.

1968 чылда немелде деңзи талазы-биле конкурса кириш-кеш, мурунчылар надарчылар эки көргүзүлгелерин чедип ал-ган. Каз-Хемде «Бурунгаар-га» совхозтун надарчызы Г. Уй-нук-оол концентраттар-биле немелде чөмөгилерин амыг-лап тургаш, эрткен чылдың семиртилге сезонунда шары-

жын бүрүзүңден хонукта 939 грамм, Барыын-Хемчинте «Бар-лык» совхозта эш Д. Хомуш-ку — 865 грамм, көдөз ажил-агый дуржунга станциясында Л. Шырап — 765 грамм не-мелде деңзини чедип алган.

Бистиң республиканың кол-хозтарының болгаш совхоз-тарының эт чугула сорулга-ларының бирээни эт будуре-рин көвүдедиригге ам кол чүүл болур чайгы уде мал-дык семиртилгезин эң эки ор-ганизастары болур. Бо ажил-га эки түңнелдерин чедип алыр болза, күрүнеге эвээш мал-биле эки шынарыг хой этти кирип, харын-даа план-дан ажыр эт садар хуызгелени күүседир бис.

Малдың хонукта ортуман немелде деңзизин көвүдеди-риниң эт чугула чүүлдериниң бирээни ажил-агый болгаш малчын бүрүзүңгө семиртилге-ниң технологизин сагырыр болур. Малды эки одалатыш-шаан, немелде чөмөгилерин чорудар болза, чайгы уде хо-нукта мыйыстыг боа малдык ортуман немелде деңзизин 1,2—1,5 кг, хойнуң 200 — 250 грамм чедирер болур.

Чайгы уде семиртилге малдарының надарчызы бот-тарынга хамарышкан одала-рын планга үскүлээш, эл-чег ёзуугар одаладыр арганы малбаа-биле амыгларды чугу-ла. Одарга малды бөлүк кыл-дыр кадарар болза, бот-бот-тарынга шаштып кылыр бол-гаш өттү чаа базар апар болганда, тардыг надарары амыктыг болур.

Малды, ылаңгыя мыйыстыг боа малды чүгө хундус эвес, дүне база одаладырын организастаар керек. Хун-дун дургузунда мал 16 шаш иш-тинде өттүр болгаш арткан шаштарда дыштанар. Ол дыш-тандырылганы чангыс уде эвес, одаладышкын аразын-да үзүнтелешкиниң чорудар.

Чинжэ, дыштаналарың бир 4 шашын хундус, еске 4 шашын дүнеги уге хуваагаш, бир чеге бир шаш кире дыш-тандырып наап чорудуру чугу-ла. Семиртилгениң баштайгы үзүндө малдың одаладыш-кынын эртен эрте, чинжэ, 4,5 шаш үзүндө, а төңчүзүндө оон элээн орайтады эгелээр.

Одаладышкынының, суг-гарылганың, немелде чөмөг-рилгениң донатааткан хун чу-

румун семиртилге үзүндө шыңгыс сагыр херек. Дус болгаш концентраттар малдың бал донатап турар черлеринге турар. Дусту мал туралааны-биле чылгаар, а концентрат-тарын эртен болгаш кемжэ норма ёзуугар бээр. Семиртил-ге малын хунде 3—4 катап суггарыры чугула. Бир эвес оларда суг чок черлер болза, суггарылганы эртен, кемжэ ийи катап эки чорудар бол-гаш сүт сөөртүлгезин үзүктел-дирбес.

Семиртилгениң чедишкын-ниң болуру малдың коданна-рын эр, кызынын, назынын ийи азы-биле түүлүп үзүрин-ден дык хамарыры. Анык болгаш улуг малдарны хо-лүш-туруп болбас. Оон туржук кү-рүнеге садар малдарны ко-даннарнын кайы уде думажы-нын база барымдалаары чу-гула. Кодам малдарың док-таап турар черлери одалар-нык ортуу болгаш арай бед-ки, кургар болгаш умурлуг. Ыйгыл, шын болгаш өл-чөс үзүндө малгаштарын черлер таарышпас.

Мыйыстыг боа малдың болгаш хойларныкы кодан бу-рунуге тускай кодан дептери турар. Малды баштай үзүп турган уде деңзизин, дуга-рын, семиртилге үзүндө ай санында деңгизашкының үчү-дун ол дептерге даңкылап ту-рар.

Мал семиртилгезиниң үз-үзүндө чаш малды доруду-тарың, олар кышкы чедир эки доругуп, күш кирип ал-ган турарыңча база кичээңей салыр керек. Бир эвес кыш-тагашкына кошкан денгилдеп кирген анык, хура-ган болгаш бызаа кышты чу-дарттирер, харын-даа хо-рамчага таварыры, а эки күш-деңгилдеп чаш мал кышты беле тоовас дээрзи малчын бүрүзүңгө эки билдинтир.

Мон умурунда чаш малды иелеринден чогуур айында аң-гылап үзөр болгаш эки өттү-түг, суглуг черлерге кадарары чугула.

Колхозтарныкы, совхозтар-ныкы, көдөз ажил-агый буду-рулге эргелелдериниң мал ажилынын тускай эртемни-леринин, бугу малчынарныкы сорулгазы болза беш чылдың дертик чылында мал семиртил-гезин эки организастааш, рес-публикага эт будурерин ды-ка көвүдедири дээр бугу бол-дунар хемчеглерин алыры бо-лур.

П. УШАКОВ, республиканың Көдөз ажил-агый министрствонун улуг зоотехниги.

АЖЫЛЫВЫС УЛАМЧЫЛААР БИС

Тес-Хем районун ажил-агыйлары хову ажилдарын бо хундерде доозуп турар. Суг-гарылгаш «Аж-Эрик» колхоз эскелери мурнап, мартын төңчүзүндө кирген. Апрель 14-ке чедир суггарыкчы-лар 97 га черин суггарган. Ыңчалза-даа баштайгы сугга-рылганы шынары багыт бол-ган: шөлдерин дескилөөш, арыктар аразы ырак болган-дан суг шөлдерин дески эвес суггарган. Оон туржундан катап кылыр ужурга таварыш-кан болгаш четпестерин аткен. Эш Матпаарга Соляга улу-тан бригаданың 21 хемжун-нери черде шору ажилдап ту-рар. Май 22-ге чедир олар 140 га тараа база 30 га ситен шөлүн суггарган. Оон аңгыда бо колхозта Нарын хемжи-унундан сугну үндүргөш, чүс га ситен шөлүн суггарганы мактанчыг.

«Чодураа» колхозтун суг-гарган нинти шөлү 340 га, оон иштинде тараа шөлү 150, ситенниң — 140 га. Баштайгы уде Ч. Маны-Хаяга улу-тан авено Чодураа, Сайгын деп черлерге багыт эвес ажилда-даа, күш-ажылдык сагыла-чу-румунуң кошпаандан сугга-рыкчылар тарап, темпини ку-дугаткан.

«Тес-Хем» совхозтун сугга-рыкчылары үр уде бичи хем-нериниң сугу батпаанындан ажилдавайн турган, харын май 5-тен эгелеп суггарылга-же киргеш, бо хундерде 400 амыг га черге сугну чедип-тирген. Манаа ажилдаары-биле хойжу бригадаларын кижилер ал турар-даа, суггарыкчылар ам-даа четпес, оң көвүдедири негетиниң турар.

Район бо чылын 1400 га суггарылгалыг черлерин суг-гарар деп планнаан. Ам оон 71 хуузу суггарылгаша кирген.

Хову ажилдарында будурла-ге технологизин үрээр, эр-кен чылдарда болулап тур-ганы ышкаш таварылгалар чок. Бар үрүмек четпестерин

доруан эттирип турар апар-ган. «Аж-Эрик» колхоз чаксы хову ажилдарын апрель 15-те эгелээш, 24-те эрте тарыыр тараа култураларын чакып киргеш, май 5-те дооскан. Кы-зыл-тастын азыуу эки. Бо хун-дерде кукуруза чаштырылгаш дооступ турар. Чодураа ажил-дарыңа дендерге, чаксы хову ажилдарын организаста чок эгелээш, кылар-чаар чүгү-дерин озал сөөрткен болгаш үрелишкенин болуп, тра-кторлар анаа тургулап келген, тайга хемнериниң сугу эрте батса-даа, үр уде суггарыл-ганы саадаткан. Бо бүгүн ба-чим удеде өдө тургузуп кылыр ужурга таварышкан.

Ажил-агыйлар көрдүнгөни-ден орачюк эвээш эдекти төк-көн. минералдык чөмөгилер-гелерин, совхозту санааска, барык-ла ажилдавайн агро-номдарын, бригадирлерин четпес ажилып деп санаа чо-гутур.

Ажыл-агыйлар көрдүнгөни-ден орачюк эвээш эдекти төк-көн. минералдык чөмөгилер-гелерин, совхозту санааска, барык-ла ажилдавайн агро-номдарын, бригадирлерин четпес ажилып деп санаа чо-гутур.

Механизаторларың амы-дырал хандырылганыңча са-гыш салынышкын четпес тур-густуганын айтса чогуур. «Аж-Эрик» Агарда бригада-зын ажи-чөм-биле хандырып үстүп, нинти чуртталга бажы-нынын печакы үрелик болга-ны, чунар-башкыны доктаамал ажилдапаны бир чикек ол. Мыйынды фактыларын еске ажил-агыйлардан база кирип болур. Районун автолавказы шөлдерге ховар чедип турган, а совхозтун № 1, 2 брига-дарыңа апрель 14-те бир автолавка чүгө арага сөөртүп алпарган, еске барааннарда таапкы безин чок болган.

Тарылга адалталган. Ам та-раажыларын сорулгасы — эки дүштү дээр демисалды кош-катпайн уламчылаар болур.

Н. БАДЫ-СУУР, Тес-Хемниң көдөз ажил-агый эргелелинин кол агроно-му.

Электрик дамчыдылганың көдөз шугуларын кылырың-га сөөртүп сес чылдарда Крес-нолск крайга 37,5 миллион рубль чарымдагынган. Ол бола 1945—60 чылдарга бо-дурга 2,7 катап хой. Ажыл-лаага 19 муң километр ча-мыс вольтуугу шугуну кири-ген. Ол бола эрткен 15 чыл-дарда киргениңден 2,5 катап хой-дур.

Крайнык көдөз ажил-агый-лыга электри энергиянын ажил-лап турары сөөлү сес чылдарда 300 миллион рубль-ватт-шакка өскөн. Көдөз ажилчын бүрүзүңгө чылда ор-тумала биле 1250 киловатт-ваат электри энергияны оона-жыр.

Күрүнең энергия систе-мазынга бо чылдың төңчүзү-де 66 колхоз база 160 совхоз сууларың кирир.

Галина СМЕРНОВА, (ШМА).

Академик А. А. Трофимук-тун сестери-биле алырга, Бар-ыын Сибирь — «Ийги-даа, «Улук-даа, «Багу» деп адал болбас мидыр байлак нефть баазадыр, сөөлү саз-ме-дэлериң дөңсөөлүрн коор бола. Бакунуң хемжээш ал-лерге-де эрткирей берген ме-дөз болур.

Геологтарың болгаш эконо-мистериниң саналгаларын ба-рымдалап алырга, Сибирь-ниң нефтиниң Омскиниң бола-гы Ангарскиниң нефть сай-гарды ажилдап кылдыр за-водтары амыктап болур. Соң-

диза деткөөш. Аңаа кол черин бойдус гаам ээлээр. Чикек оңаар чүдүүдүң тонназынга чикетлеп санаарга, бойдус гаамың орто хөмүр-даштан он катап, нефтиден үш амыг катап чикит-тир. Сөөлү он чыл дургузунда Барыын Си-бирге газтын эгертисмес хой байлактарыг черлерин амыктан.

Академик А. А. Трофимук-тун сестери-биле алырга, Бар-ыын Сибирь — «Ийги-даа, «Улук-даа, «Багу» деп адал болбас мидыр байлак нефть баазадыр, сөөлү саз-ме-дэлериң дөңсөөлүрн коор бола. Бакунуң хемжээш ал-лерге-де эрткирей берген ме-дөз болур.

Геологтарың болгаш эконо-мистериниң саналгаларын ба-рымдалап алырга, Сибирь-ниң нефтиниң Омскиниң бола-гы Ангарскиниң нефть сай-гарды ажилдап кылдыр за-водтары амыктап болур. Соң-

диза деткөөш. Аңаа кол черин бойдус гаам ээлээр. Чикек оңаар чүдүүдүң тонназынга чикетлеп санаарга, бойдус гаамың орто хөмүр-даштан он катап, нефтиден үш амыг катап чикит-тир. Сөөлү он чыл дургузунда Барыын Си-бирге газтын эгертисмес хой байлактарыг черлерин амыктан.

Академик А. А. Трофимук-тун сестери-биле алырга, Бар-ыын Сибирь — «Ийги-даа, «Улук-даа, «Багу» деп адал болбас мидыр байлак нефть баазадыр, сөөлү саз-ме-дэлериң дөңсөөлүрн коор бола. Бакунуң хемжээш ал-лерге-де эрткирей берген ме-дөз болур.

Геологтарың болгаш эконо-мистериниң саналгаларын ба-рымдалап алырга, Сибирь-ниң нефтиниң Омскиниң бола-гы Ангарскиниң нефть сай-гарды ажилдап кылдыр за-водтары амыктап болур. Соң-

диза деткөөш. Аңаа кол черин бойдус гаам ээлээр. Чикек оңаар чүдүүдүң тонназынга чикетлеп санаарга, бойдус гаамың орто хөмүр-даштан он катап, нефтиден үш амыг катап чикит-тир. Сөөлү он чыл дургузунда Барыын Си-бирге газтын эгертисмес хой байлактарыг черлерин амыктан.

Академик А. А. Трофимук-тун сестери-биле алырга, Бар-ыын Сибирь — «Ийги-даа, «Улук-даа, «Багу» деп адал болбас мидыр байлак нефть баазадыр, сөөлү саз-ме-дэлериң дөңсөөлүрн коор бола. Бакунуң хемжээш ал-лерге-де эрткирей берген ме-дөз болур.

Геологтарың болгаш эконо-мистериниң саналгаларын ба-рымдалап алырга, Сибирь-ниң нефтиниң Омскиниң бола-гы Ангарскиниң нефть сай-гарды ажилдап кылдыр за-водтары амыктап болур. Соң-

диза деткөөш. Аңаа кол черин бойдус гаам ээлээр. Чикек оңаар чүдүүдүң тонназынга чикетлеп санаарга, бойдус гаамың орто хөмүр-даштан он катап, нефтиден үш амыг катап чикит-тир. Сөөлү он чыл дургузунда Барыын Си-бирге газтын эгертисмес хой байлактарыг черлерин амыктан.

Академик А. А. Трофимук-тун сестери-биле алырга, Бар-ыын Сибирь — «Ийги-даа, «Улук-даа, «Багу» деп адал болбас мидыр байлак нефть баазадыр, сөөлү саз-ме-дэлериң дөңсөөлүрн коор бола. Бакунуң хемжээш ал-лерге-де эрткирей берген ме-дөз болур.

Геологтарың болгаш эконо-мистериниң саналгаларын ба-рымдалап алырга, Сибирь-ниң нефтиниң Омскиниң бола-гы Ангарскиниң нефть сай-гарды ажилдап кылдыр за-водтары амыктап болур. Соң-

СИБИРЬ КӨДЭЭНИН ЭЛЕКТРИЖИЛГЕЗИ

1920 чылда колчактарын чылча шаккаш, Сухобузино деп суурга Ыраккы чоң чүктүң 5-ин армиязының кы-зыл-шеригилери одалга-биле ажилдаар электростанция-нын тудуп эгелээш. Машыны белектен кылган, бажыңпар-же электри уадыныларын шөйгөн соонда, суурга сай-гылаан кыл келген. «Совет эрге-чагырганы» баштайгы бе-сөө 60-дур» — деп, кызыл-шеригилер чуталаан.

— Ызыңгың зампочканың эдентиге ийи-инди деп бо-дол турган бис. Ыңчан та-раачынар сайгылаан дуга-йын бодлар туржук, чүгө-көрсөн ажилдап чораян — деп, колхозчу Алексей Иван-кин сактын чуталаан.

Россины догузу-биле элек-трижер дугайында В. И. Ленинниң чалгылары Крес-нолскте ырак чөөрбиги чыл-дарда шак ыңчаар эгелээш.

Ам уде крайда Назаров-скиниң ГРЭС-ин ажилдап ту-рар. Делегейде эң улуг Крес-нолск ГЭС-тин тудуу доос-туп турар. Нинтази-биле үш миллион киловатт шыдаалыг ол станцияныкы алды аргат-тар чуртка үш миллион киловатт-шак электри энергия-ны кылыр. Сали-Шушен-ское ГЭС-тин тудуу чоруп ту-рар. Енисейниң келер уде-ге гидроэлектростанцияныкы бол-гаш одалгалыг боау электри станцияларының тудуглары дараазында ээлчегде туруп турар.

Шаанда Красноярскиниң сууларың: тус черниң үс-биле ажилдаар станциялар чырылып турган. Ам уде кү-рүнең энергия системасын-че бүгү-ле көдөз сууларын кирири дооступ турар. Мун-дыг чорук тараачынарга өп-тиг-даа, амыктыг-даа.

Чинжээлээр, эрткен чылын

бир киловатт-шактын өртө-гө 1 копек төлөш, 200 мил-лион киловатт-шак электри энергияныкы 266 колхозтар болгаш совхозтар алган. Кү-рүнең чикки өртөктүг элек-три энергияныкы амыг-би-ле олар 10 амыг миллион рубльды кампап алган.

Электри амыг уде колхоз-чуларың бажыңпарын, шко-лаларын, эмчелдерин чыры-дып, фермаларда инек саар апараттарын, тараа басты-рар машиналарын дээр, еске-даа чүдүлдерин хөдөлдирип турар. Тараачынырың ку-лтурга чаңчытырылганы, оларын ажилдаар чурттал-газын эде тургузарыңга элек-три дуулап турар: оларда ам телевиозорлар, оодукчулар, хен чуур машиналар, радио-приёмниктер бар бооп турар.

Сибирь көдээниң электри-жилдеген чыл келген турум, улам-на сайзырап турар.

Электри дамчыдылганың көдөз шугуларын кылырың-га сөөртүп сес чылдарда Крес-нолск крайга 37,5 миллион рубль чарымдагынган. Ол бола 1945—60 чылдарга бо-дурга 2,7 катап хой. Ажыл-лаага 19 муң километр ча-мыс вольтуугу шугуну кири-ген. Ол бола эрткен 15 чыл-дарда киргениңден 2,5 катап хой-дур.

Крайнык көдөз ажил-агый-лыга электри энергиянын ажил-лап турары сөөлү сес чылдарда 300 миллион рубль-ватт-шакка өскөн. Көдөз ажилчын бүрүзүңгө чылда ор-тумала биле 1250 киловатт-ваат электри энергияны оона-жыр.

Күрүнең энергия систе-мазынга бо чылдың төңчүзү-де 66 колхоз база 160 совхоз сууларың кирир.

Галина СМЕРНОВА, (ШМА).

БАЙЛАКТАРНЫН ДУЛУГУРУ

СИБИРЬ ЭРТЕМНИН кол сорулганы Сибирьниң кураадыларын шингээ-дип алырың планга ажил-лап кылдыры болур. Сибирь-ниң будурунчу күштериниң хөдөжүлгөсүн болгаш ол күштериниң сайгарылганын талазы-биле Сибирьниң ажа-демия хоорайжыгыңга чаа болган эртем конференция-га ол сорулга бөгүс кан-чаар шиптирлетиниң тура-рын, эртемденер чаа-чаа ажилдышкынынын кылып, санааларын кирип турарын дынаан бис.

Академикер М. А. Лав-рентьев, Н. Н. Некрасов, А. А. Трофимук, Л. А. Мелентьев, корреспондент кезиңиң А. Г. Аганбегян, анык эртемден-ер, партия болгаш совет ажилдыкчылар, экономка-ның хой-хой адыраларын төлөөлүчелери конференция-га чүе чугаалап турдулар. Чуртун ийи чүс сөз эр-тем-шипчелер институтунун, төл

Чертүрт шинчилел өөрчөлүштөмөчүлүктөрүнүн хайдымдар талашына Улау-Хем районунун библиотекалары ээсин аялдарын чоруду турар. Бо талашында четир күш-даа, ном фондуу-даа бар дээрин чугаалаар керек. Ам үдө районда 19 библиотеканын, олардын ичинде районун 2, уругуларын 1, профсоюзунун 1 библиотекалары аялдар турар. Библиотекалардын ишти ном фондуу 170 муң, оң иштинде тыяа дымда номнар 17400 ажыг ээсин болуп турар. Ол ном фондуу 9 муң ажыг номчуулар аялдар турар.

Библиотекалардын амгы үдө аялдар турар кол кыйгырым «Лениннин аялдарын болгаш оң дугайында номнарны номчуучу буюрун чедирер» болуп келген. Бо политиктин улау ужуруу-даа аялдар турар. Шагаан-Арымнын район болгаш уругулар библиотекалары комсомол райком-биле кады «Тыяа улустун познаны» деп кеэсин районун Кудатура бакыяа организастаан. Аяа шугукуч Светлана Козловаан чалаа келдирткен, оң содуу чугаалам кеэсини киригичтерине барааткаан. Ол кеэжеге тыяа чогаалчыларын шугукучтерин база номчуугаан.

Район библиотеканын тыяа дымда ном фондуу 1912 ээсин, бо чымдык биригип калганда оң 291 номну номчуучуларга берген. Бис номчуучу аялдары респу-бликанын А. С. Пушкин аттыг библиотеканын парлап үдүргөн «Тыяа дугайында чү-нү номчуугаа», «Тыяанын комсомолдун аялдары оору», «Тыяа аялдары бол-гаш төгүзүп буюушкунарын чү-нү» деп библио-графтын пособиелерин аял-лап турар бис.

«Тыяа дугайында чү-нү номчуугаа» деп сүмө дүшүртү «Тыяа мээч чоргаларын» деп тематиктиг картотекалар тур-гускан. Улау «Ажы-дүм-дүм» болуп оң-бүдө», «Тыяа ээртинмес байкалгандыг чурт», «Улау келер үелг республика» дээс өскө-даа тем-ларын хаара туткан. «Торон чери өөр» деп аттыг сүм-дөдүн литературааларын да-даныш тургускан.

Торгалыгын көдө библио-теказын чурт шинчилел талашы-биле литературааларын ая-гылап чыгган. Совет Тыяанын 25 чымдыг турсааткаан номнарнын дегерейге чымдыгын кылган. «Тыяа мээч торон чери», «Байкал турту» деп оңтүп плакаттарын чурт дөдө. Бо чымдык биригип калганда ол библиотекка 676 тыяа номну номчуучуларга берген.

Чодураанын көдө библио-теказында «Азиянын төмү» деп ном дегелгезин аяк кылган, квартал иштинде библиографтын 2 дончулаады чоруткан, 578 экзemplар номну чонга тараткан. Чурт шинчилелдин аяк байлаа интер-туралары Ак-Тургууну көдө библиотеканын чымдыгын.

Ногаанчыдылгада

Каа-Хем районунун Суг-Бажы суурунун херокекшери «Совет Тыяа» совхозун уругулар иштинин дегерейге чечетер, ыяштар олуртуп, бүгүн ногаанчыткыш, «Чая

торуттунгун уругулар» аллел-жыг кылган. Херокекшери чөвдөдө бо аялдары моон соңгаар-даа уламчыларын шиттирлөз.

Н. АРАКЧА,
Шагаан-Арымнын район библиотеканын эргелекчи-ан.

Польшада соңгулда

ВАРШАВА. (СЭТА). Ииң 1-де Сеймге болгаш улус чөвүдөлөргө соңгулда болган. 19,5 муң соңгулда участоктарынын эжи дык өртө турда аялгынган. Эртенин 6 шакта соңгулда участоктары польша улустун эң аяк оол-лары болгаш кыстары, дээс боттарын бадылашкын бээр-биле келген баштайгы соңгукучуларын хүндүлөчөл өзү-биле уткаан.

Соңгулдага Сеймнин 460 депутаттарын болгаш улус чөвүдөлөргө 116 муң хире депутаттарын соңгутур. ПКАП-ни, Каттышкан тараачын партияны, Демократтыг партияны болгаш хой-интинин массалыг организациаларын каттыштырганы улустун чангыс аял фронтунун кандидатарына польша улустун бүгү бөлүктөрүнүн төлөөкчилерин деп-шиткен, оларнын иштинде

ПКАП ТК-нын Бирги секретары В. Гомулка, ПУР-нун Курне чөвүдөлөргө Даргазы М. Спыхальский, ПУР-нун Министрлер Чөвүдөлөргө Даргазы Ю. Циранкевич, өскө-даа курне болгаш хой-интиг кес-тү аялдары бар. Соң-гукучуларын даяында 21,5 миллион кижи кирген, оң иштинде 2,5 миллион оолдар, кыстар бадылашкынга эң-не баштай кирип турар.

Бүгү улустун байырлалы

ВАРШАВА. СЭТА-нын кор-респонденттери В. Кузнецов биле В. Михальченко оларнын дамытканы:

Ииң 1-де ПУР-нун Сей-минге болгаш улус чөвүдөлөргө соңгулда чурттуг хойайларына болгаш көдө суурларына «Күштүг, хама-рышпас, социалистг Польша дээс бадылаан!» деп девиз-биле өрткен.

Бүгү соңгулда участоктарына байырлап шинчиле ки-рген, өөршүкүг байдал не-терген турган. Польша улус-тун эң аяк оолдар, кыстары дээс боттарын бадылашкын кылын бээр, социалистг идеяларын шынч чоруту, сырыл каттыкшыктын бол-гаш улауучу эрге-чагыргага бердигини көргүзөр дээс соңгукучулар участоктарга улаа-дараа кээп турган. Олар улустун чангыс аял фронтунун кандидатары дээс ба-дылап, улусчу Польшанын улам кыйгы чедикшинин хөгжүүрүнч магадыланын

оон программасын көрүп туралар. Хүнүн бири чартыныа Варшава В. Гомулка, М. Спыхальский, Ю. Циранкевич, ПУР-нун өскө-даа партия бол-гаш курне аялдары бадылаан.

Журналист-биле бесе-даныа ПКАП ТК-нын Бирги секретары В. Гомуланын ме-дөглөни:

«Ажычы чоңарын хой нуруузу бүгү боттарын ха-маары хүлээлгезин күөсөдүп, соңгулданын төлөтүг деп санаан кандидатары дээс ба-дылашкын бээр дээринге ханы бүзүрелг мен».

ПУР-нун Министрлер Чөвү-дөлөргө Даргазы Ю. Циранке-вичинин чугаалааны бол-гаш: «Бадылашпас, бис шиттүвс келер үелг улаушкыннын, чурттуг воеводство, хойай болгаш район буюрунун у-лаушкыннын тодарымынга бүзүрэн мен».

Ииңиң баштайгы хүнүн-де соңгулда участоктарына кээп турган ажычы чоңар-

нын сеткил-сагыжы өөршүкү-лүг. Чуртта аял-херек че-дикшинин чоруп турда кан-чап өөрүс боор. Улауучу Польша бодунун чөвдө беш чыл юбилейин чедикшинер-биле тутуп турар. Оларын чон шит-түп билер. Чуртта сайзыраң-гай улустур тургустунган, 50 муң хире буюрулгелер чыл бүрүдө барык 490 миллиард алауш түнүг продукцияны буюруп улауруп турар. Дай-ын сөөлүдөгү чылдарда 8,5 миллион квартираларын аял-далга кириген. Польша тараз буюрер талашы-биле Европада үшкү чери ээлээн.

Сейме болгаш улус чөвү-дөлөргө соңгулданын хү-нүнде улусчу Польшанын ажычы чоңары политиктиг бек илөкөйгө чорун көр-гүсөн.

Варшава, Краков, Лодзь, Жешув болгаш өскө-даа хой хойайларга, көдө суурларга дүштө-ле соңгукучуларын чартыг кезинде хой бады-лашкыннын берген.

ЧКП ТК-нын пленуму доозулган

ПРАГА. (СЭТА). Прага ор-дууна ЧКП ТК-нын плену-му бодунун аялдарын дооскан.

Пленум ЧКП ТК-нын Бирги секретары Г. Гусактын «Амгы политиктиг байдалда партия-нын кол сорулгалары» деп илеткелди. ЧКП ТК-нын Пре-зидиумунун кезигуну В. Вил-яктын коммунистг болгаш аялдарын партиаларын Мос-ква дөлегей Чөвүл хураалы-га белетке дугайында инфор-мацияны чугаалашкан, орга-низастыг болгаш баштай айты-рыларын көргөн. Пленумга са-нал берген В. Павленда, В. Ко-укич, Я. Нельшар, Я. Немец, О. Шмунек, Ф. Бедржих, Л.

Ковальчук, О. Павловский бо-гы ЧКП ТК-нын өскө-даа ке-жигунери Г. Гусактын иле-келди чүдүлүг деп санаан.

Боттарын саналарына оларнын дегелгезин болза, чооку үдө аял-чорудула-нын политиктиг тодарай ди-рективаларын бүгү партия организастыг болгаш органи-зацияларга илеткеп берип ту-рар. Социалистг интеллиген-ди улауучу күжү, социалистг дем каттыштырылганын бы-жыг венозу болуп партияны улам кыйг быжыгыларынче партияны активти болгаш бү-гү коммунисттерин пленум у-ландырган.

Пленум чамдык организастыг болгаш кал айтырыла-рын талашы-биле прин-ципалдыг шиттирлерин хү-лөп алган. ЧКП ТК-нын до-таамал комиссияларын база ЧКП ТК-нын чех областарга партия аялдарын улауруп талашы-биле буюрунун комис-сияларын тургузар дугайында до-таалды пленум боза чүдүлүг деп санаан. ТК-нын идеология комиссиянын ЧКП ТК-нын секретары П. Кемпини, улау аял-агы комиссианын ЧКП ТК-нын секретары Я. Ленарт, көдө аял-агы болгаш аял-агы талашы-биле комис-сиянын ЧКП ТК-нын секретары Я. Геттеш, экономика комиссианын ЧКП ТК-нын Бюро-зунун секретары В. Гула, политика-экономика комис-сиянын ЧКП ТК-нын Бюро-зунун секретары О. Пруша улауруп.

ЧКП ТК-нын секретары А. Илдра ЧКП ТК-нын май пленумунун кол документте-лерин — пленумун дирек-тиваларын болгаш комму-нистг боза аялдарын партия-ларын дөлегей Чөвүл хура-лынын кол документинин дугайында доктаалдын төлө-дөлөргө талашы-биле чүвө чугаалаан. Чугаалажы кө-ргөн соонда бо ийи докумен-тин хүлөп алган. «Амгы по-литиктиг байдалда партиянын кол сорулгалары» деп Г. Гу-сактын илеткелди-биле ол до-кументилер чооку үдө пар-тиянын аял-чорудула азы-нын политиктиг кол уткаын тодаралып турар.

ЧКП ТК-нын Бирги секре-тары Г. Гусак пленумга тү-нөд чүвө чугаалаан. Пленум «Интернационалды» ырлап күөсүдире-биле доозулган.

Капиталистг чурттарда буюрулгени автома-чылар чорук аялдарынын аялдан массалы-биле үндүрелгес чедирип турар.

(Солуннарда).

Автоматизмдин үр-түшени, «Кардан трибон» со-лундан алган шоодт чурук.

(СЭТА-нын фотохрониказы).

В. П. Лениннин төрттүнгөн хүнүн-де бээр чүс чыл оюнга холбаштыр Польша Улау Республкада «Ленин чылды» эрттирп турар. Совет Эвилелин чедикшинер болгаш аялдарын өөр-дир талашы-биле курстар бүгү чуртта аялгынган, Октябрь революциянын улау багытчызынын аялдарына боа-

гаш аял-чорудулазын бараан болдур-ган лекцияларын хоорайларда болгаш суурларда номчуп турар.

ЧУРУКТА: «Ленин чылды» эгелээ-нинге турсаал болдурган Варшава университетинде баштайгы хураал.

ЦАФ—СЭТА-нын фотоу.

Улау чедикшин

ПАРИЖ. (СЭТА). Франция-нын Коммунистг партиянын Политбюроунун кезигуну Жорж Маршенин «Юма-нит» солуна берген хары-зына медеглэни: «Коммуни-стг болгаш аялдарын партия-ларын Москва дөлегей Чө-вүл хураалына Белеткед аял-дары-биле коммиссияны аял-дарын түнөдөргө бистин шиттирлеринин улау чедикшин болуп. Ажы-дүм-дүм партияларын дөлегей Чө-вүл хураалын бо кире демок-раттыг өзү-биле калган-да белеткей келген. Белеткед коммиссиянын аялдарына чугаалажыга эң калбап бол-гаш хостуг, демократтыг у-ка-ныларын болгаш деп. Я. Марше дегелгезин. Белеткед коммиссиянын хураалдарын бүгү кезигичтерин бо фактыны келдирген, ычан-гаш капиталистг партиялар-нын бо темга хамаарыштыр кандыг-даа чүлчүрүшкүнү херектин боттуп байдалы-биле чүдөдөп чүвөс чок.

Түнөдөргө Ж. Маршенин дегелгезин: Белеткед ком-миссиянын аялдарын ычан-гаш документтерин Франциянын Коммунистг партиянын болгаш бүгү дөлегей аял-дарын партияларын хой ну-руузуун үдө-балдарынын бүрүн дүгүп турар.

Камгалал министринин медеглели

НЬО-ЙОРК. (СЭТА). НАТО-нун планларын өзүгаар Евро-пада туруп турар бодунун шериглеринин саны кызыр дугайында Канаданын шит-тир шут болгаш «дүжүп буюрунун барылаады болза өзүгаар» деп. Канаданын камгалал министри Лео Калье база катан бадылаан. ЮН агентстванын аялдары-биле алырга, НАТО-нун камга-лалын планнаар комитеттин Брюссельге болгаш хураалын Канаданын камгалал мин-истри Лео Калье «эвилчээр» ишчигын шиттүгүзчөн.

Канада бодунун шиттир-ленин өскө-даа айтырыларын, ылангыч шеригин санын кызырларын хемжээни бол-гаш үелг бодунун эвилчээр-лери-биле чугаалажы болу-мчылаа-да бодунун кол шиттирлени — Барын Евро-пада бодунун шериглеринин санын «ооорту кызырларын» калган-да өскөртөс деп, кам-галал министрин медеглээн.

Нумейринин парлалга конференциясы

ХАТУМ. (СЭТА). Даштыкы корреспонденттерге органи-заастаан бодунун баштайгы пар-лалга конференциясында Су-данын Револүстуг коман-дал чөвүдөлөргө даргазы Дла-фар Нумейринин медеглэни болза, ГДР-ни хүлөп көргөн чорук Суданын нейтралдын болгаш тускай догунаан ку-руне болуп аялдарын аял-дарын көргүзүп турар. Чүлө Барын Германияны хүлөп көр болзувуса, нейтралитетти үрөзгөс ол болуп ийи деп бодар мен дээрин Нумейри чугаалаан. Бис Барын Гер-мания-биле харылааларын үскөн бис, чүдө дээр, И-рандын ол бүрүн дөткит ту-рар-дыр.

Револүстуг командал чө-вүдөлөргө даргазы «май 25-те революция суан улустун күзөл-соруун боттандыр-журлуг» деп медеглээн.

«Бистин революцияныс улустун эрге-ажыктарынга болгаш идеялерин дүгүп, бистин байдаларымыс таа-рышкан суан социалистг орук-биле ол революция хөг-жүр апарып база катан дег-дөлөргө күзөл мен» деп, Револүстуг командал чөвү-дөлөргө даргазы медеглээн.

Медеглэни түнөдөргө Нумейри социалистг чурттар-биле экономиктиг харылаа-ларын хөгжүдөргө Судан-нын күзөлдүн бадыткан.

Турцияда америк шериг баазаларында аял соксадышкыны

АНКАРА. (СЭТА). Ииңдө америк баазаларда аялдар турар аялдарын проф-эвилел апрель 17-де эгелээ аял соксадышкынын үр-гүчүлгөр деп медеглээн.

Анкарада, Аяада, Стам-булда болгаш Туркиянын өскө-даа хоорайларында аял сок-сатканынын негелдери-ниң чүдө чамдык кезип хандыр дугайында дугур-жугаага профилелдер улау-тулгазы-биле кады ат сал-ган.

Ииңдө аял соксадышкы-нын комитетинин улауучу-лары аялдарын негел-дери хандырбаан планда аял соксадышкынын үр-гүчүлгөр деп медеглээн.

Макартизм өзүзү-биле

НЬО-ЙОРК. (СЭТА). Чуртта студенттер шиттүгүшкын калбарганын коруп деи-дөн Американын чартыкы бөдүктери «өскө үелдиг» анык америкачыларга уур кара туралды кампанияны калбарганын эгелээн. Исте-ленин федералдыг буюрунун саавырын өзүгаар Каттышкан Штаттарын студенттеринин эң дайынч бөдүктөрүнүн би-рээзи — «Демократтыг инти-лел дээс студенттер» деп организацианын активчилеринин аттарын кириген «ка-ранда» министри медеглээн.

аадыларын тарадып турар. Парлаалыг диктатканы-биле алырга, төлөөкчилер па-лазанын иштин аял чок чорук аялдарын талашы-биле коммиссия бо орга-низацианын аял-чорудула-зын хынап көрүн бо недела-да чорудар дээс. Моон му-рунда антиамериканын аял-чорудулазын иштен хынаар ко-миссия деп адып турганы ол орган макартизмдин үзүндө бужар «алдар-биле» сура-жаан турган.

СИБИРНИ БАЗЫМНАРЫ

болгаш Новосибирсктин эр-темелерин математиктиг чартыгынын болгаш элек-трон-салаат машиналарын дуазы-биле демір руда бай-лактыг черлерин шиттүгөдө алырын элчегилер боруун дорадып турар. Сорула тоина аял: чурттуг одага-энергетика балансынын дугайында чамдык болган бүтү-дө билишчилерин нефтин болгаш газтын аял оокан-каны ымыкан, демір рудаларын хой-биле аял чорук аялгын кызымдарын чурт чуртууна боттуп эдилелерин кириген.

Чангыс чүдө Бокхарски-яң байлактарын курла-гырлары беэни херек кыры-да кызымдар чок. Сибиринин чер иштинин байлаан бодус магалыг-ла таарыштыр чалаа кады: мыда торф, хурен хо-мүр-даш, тузуг эленин, эле-ан-дой-доуварак ма т е р а л дээс, черде чүчү чок

Каучук болгаш резина чо-ка амгы делегейин билип алы-рын агарым чок. А мыры-най чоока чедир-ле каучук-туң кара чангыс үер дозу колония чурттарын планта-циялар, кол нурулаанында Муруну-Чоон Азиянын каучук үшүштүг районнары бо-дур турган болу.

Нефтин мономерлер алы-рын чик-аңдынын бөгүн эң чик өртөктөг чери Сибир бо-луп турар. Сибирге улау-рунун ол алырын хөгжүдө-рин бир алыр көөрүнче геоло-гистарын аялмышкынаан аялдар турар. Келер үдө синтетиктиг каучуктуң чаа улау заводдарын маңаа ту-дар. Илдың каучука негел-де чымдынна өзүн өрт.

Каустиктиг содыны, хлорну болгаш хлор-продуктуларын, химиктиг волюколорын, син-тетиктиг смолаларын болгаш пластиктиг буюмдарын ба-за химиктиг продукцияны

демиязын Сибир салбыры-нын биология институттары, селекция станциялары, кол-хозтар болгаш совхозтар бо талашы-биле боттарын шин-чилелерин чорудуп турар.

Сибир черинин хөрүшнө-ринин үнүш-дүжүктүрүн, кү-чүдүг техникаларын болгаш му-рныкы дүжүктүг аялгын аял-гын аялгын, Сибиринин көдө аял-агышчилер чурттуг Евро-па чартыгына бодарга бот-уеванин талашы-биле ботун беэи 20—30 хуу чилин өртө-ктөг таралы, 15—20 хуу чили өртөктөг элти болгаш сүтүг берип турар болгай.

Сибирге аялгын улау чер-мөдөрүн — тузаланган, ку-журланган, кандаачал черле-рин база эртем шиттүгөдө аял-агар. Мелворациянын өртөмгө үндөлткенин аял-агары, агротехниканын му-рныкы аялдары, электриви-диге болгаш бодурунун хы-мичилери, зоналарын бол-гаш районнарын бодус ба-за экономиктиг байдалдарын барымдалаа специализаци-нын ханымдары — Сибирин кайтамчы дегем чер кура-аларын амгы үдө шиттүгө-

дип алырын аялдары оз-дурп турар. Илдың болгаш аял-агы чик-аңдыг болгаш чедикшингө продукцияларын хергелэни хандыр төлөдө. Сибиринин экономистеринин санаа турары-биле алырга, продукциянын чамдык хейр-лерин буюрун маңаа үш-ады катан көүдөдүр ужу-р-луд.

Сибиринин болгаш Ыраккы Чоон чүктүг көдө аял-агы аял-агы хөгжүдөргө аял-агы аял-агы талашы-биле эртем-шинчилел коммиссиянын тур-гузарыга Бүгү-аңдел де-ния суботининде кирген аял-херекчилерин бээр деп Совет чазактын шиттирленин дугайын конференциянын киржикчилери чагай сеткил-ханышкын-биле чугаалап турганар.

ТАЙГА 2000 ЧЫЛДА

АМГЫ УЕНИЦ саазынын дүргөн кылдыр маңашпа-300—350 муң гектар то-дөй арга-иятын чымда не-мөй өзүлгезин чарыдап бол-гу дег хой саныг саазынын

чыл иштинде-ле аялдар үн-дүрүп турар. Илдың болгаш аял-агы чик-аңдыг болгаш чедикшингө продукцияларын хергелэни хандыр төлөдө. Сибиринин экономистеринин санаа турары-биле алырга, продукциянын чамдык хейр-лерин буюрун маңаа үш-ады катан көүдөдүр ужу-р-луд.

Сибиринин болгаш Ыраккы Чоон чүктүг көдө аял-агы аял-агы хөгжүдөргө аял-агы аял-агы талашы-биле эртем-шинчилел коммиссиянын тур-гузарыга Бүгү-аңдел де-ния суботининде кирген аял-херекчилерин бээр деп Совет чазактын шиттирленин дугайын конференциянын киржикчилери чагай сеткил-ханышкын-биле чугаалап турганар.

чүктүг арга-арыглары берип турар. Чангыс саазынын аял-агы аял-агы хөгжүдөргө аял-агы аял-агы талашы-биле эртем-шинчилел коммиссиянын тур-гузарыга Бүгү-аңдел де-ния суботининде кирген аял-херекчилерин бээр деп Совет чазактын шиттирленин дугайын конференциянын киржикчилери чагай сеткил-ханышкын-биле чугаалап турганар.

Илдың болгаш аял-агы аял-агы хөгжүдөргө аял-агы аял-агы талашы-биле эртем-шинчилел коммиссиянын тур-гузарыга Бүгү-аңдел де-ния суботининде кирген аял-херекчилерин бээр деп Совет чазактын шиттирленин дугайын конференциянын киржикчилери чагай сеткил-ханышкын-биле чугаалап турганар.

Илдың болгаш аял-агы аял-агы хөгжүдөргө аял-агы аял-агы талашы-биле эртем-шинчилел коммиссиянын тур-гузарыга Бүгү-аңдел де-ния суботининде кирген аял-херекчилерин бээр деп Совет чазактын шиттирленин дугайын конференциянын киржикчилери чагай сеткил-ханышкын-биле чугаалап турганар.

